

CONCEPT

ONTWIKKELKADER PRINSENTUIN

TOEKOMST VOOR HET GROENE VERLEDEN

Gemeente **L**eeuwarden

NO.ORDPEIL
landschap.erfgoed

VOORWOORD

Leeuwarden heeft bezoekers veel te bieden. De Prinsentuin is een groene oase midden in het centrum van de stad en de mooiste natuurlijke jachthaven van Nederland. Een fantastische, gastvrije plek voor bezoekers én inwoners van onze gemeente.

Ieder jaar komen duizenden toeristen met de boot naar de haven van de Prinsentuin om van daaruit de stad te verkennen. Ook inwoners maken graag gebruik van het groen, de rust en de ruimte. Om de hond uit te laten bijvoorbeeld. Of om even lekker in het gras langs het water te zitten.

Het is soms lastig om al die verschillende functies goed met elkaar te combineren. Daarom zijn we Project Prinsentuin gestart en maken we een ontwikkelkader. We willen ervoor zorgen dat de Prinsentuin een prettige plek blijft voor al die verschillende bezoekers. Waarbij we uiteraard het karakter van de Prinsentuin met de mooie oude bomen, water en groen behouden.

Het Ontwikkelkader Prinsentuin geeft aan welke ontwikkelingen bijdragen aan de verbetering van de functionele en ruimtelijke kwaliteit. We hebben als gemeente Leeuwarden de overtuiging dat een juiste combinatie van functies en ruimtelijke kaders kan leiden tot de kwaliteitsimpuls die het gebied nodig heeft. Het Ontwikkelkader is kaderstellend en geeft richting aan de gewenste ontwikkeling. Het geeft duidelijkheid aan eigenaren, bewoners, belanghebbenden en initiatiefnemers die in het gebied wonen, werken, ondernemen en recreëren.

Het Ontwikkelkader is geen uitgekristalliseerd toekomstbeeld. Het kader geeft richting als het gaat om de gewenste programmatische en ruimtelijke ontwikkeling, maar biedt ook ruimte voor flexibiliteit. Het Ontwikkelkader is ook bedoeld om partijen in het gebied te inspireren en te stimuleren tot initiatieven en hen te faciliteren.

Er is ruim de tijd genomen om met een brede groep belanghebbenden, eigenaren, ondernemers en bewoners van gedachten te wisselen over de zorgen, kansen en mogelijkheden voor het gebied. De samenleving kon meedenken door vragenlijsten in te vullen. Een min of meer vaste groep participanten heeft als werkgroep gedurende een half jaar meegedacht over de contouren van het Ontwikkelkader.

De ontwikkeling van de Prinsentuin is een doorgaand proces. Het is de intentie om de betrokkenen in de komende stadia van de planvorming op gezette tijden te blijven betrekken. Zo zorgen we er samen voor dat de Prinsentuin ook in de toekomst die groene oase blijft waar iedereen zich thuis voelt. Daar willen we als gemeente Leeuwarden in investeren.

Abel Reitsma,
wethouder Recreatie, Toerisme en Economische Zaken

HISTORIE

In de monumentale stadskern van Leeuwarden ligt de Prinsentuin, één van de groene parels die de Friese hoofdstad rijk is. Halverwege de zeventiende eeuw werd de tuin als lusthof aangelegd door Stadhouder Willem Frederik van Nassau. Deze lusthof kennen we nu als de Prinsentuin en bevat een schat aan bijzondere verhalen uit verschillende perioden in de geschiedenis van de stad.

Nadat in 1819 koning Willem I de Prinsentuin teruggaf aan de bewoners van de stad, schreef het stadsbestuur een opdracht uit tot herinrichting. Deze opdracht hield verband met de ontmanteling van het bolwerk. Daarmee was Leeuwarden één van de eerste steden in Nederland die een openbaar stadswandelpark op de vestingwerken liet aanleggen. Stadsarchitect Gerrit van der Wielen (1767-1858) en 'architect van buitengoederen' Lucas Pieters Roodbaard (1782-1851) werkten circa vijfentwintig jaar aan de transformatie van de stad. Naast de Prinsentuin ontwierp Roodbaard een aaneengesloten groenstructuur op het bolwerk, waarin de wandeling centraal stond. Zijn collectie ontwerptekeningen geeft een prachtige inzage in de gefaseerde aanleg vanaf 1821 tot ongeveer 1846.

Nu, ruim tweehonderd jaar nadat werd aangevangen met de omvorming van de Prinsentuin tot openbaar stadswandelpark, heeft het monumentale groen een nieuwe betekenis gekregen. Het park herbergt het verhaal van het verleden, maar het vraagt tegelijkertijd om een toekomstbestendige visie. Kansen zijn er om het monumentale bolwerk onderdeel te maken van nieuwe groene stadswandelingen, die de oude kern verbinden met de nieuwe stadsrand.
(bron: E. van der Laan-Meijer en W. Ottens, *Prinsentuin Leeuwarden, van stadhouderlijk lusthof naar stadswandelpark*, 2021)

Toegangspoort prinsentuin, omstreeks 1900

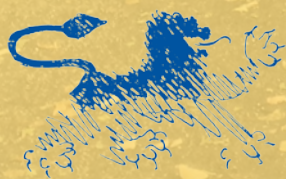
Feest in de Prinsentuin ter gelegenheid van het bezoek van koning Willem I aan de Prinsentuin in 1830, schilderij van Jacob Bonga

Zicht op de muziekschelp vanaf het terras, omstreeks 1905-1915

INHOUD

VOORWOORD	2
HISTORIE	3
1. INLEIDING	5
2. HUIDIGE SITUATIE	10
3. KWALITEITSIMPULS	13
ONTWERPIDEEËN VAN ROODBAARD	14
4. HANDVATTEN VOOR KWALITEIT	26
5. DOOR SAMENLEVING VOORGESTELDE WENSEN EN KOPPELKANSSEN MET BELEID	31

Gemeente **L**eeuwarden

NO.ORDPEIL
landschap.erfgoed

1. INLEIDING

De gemeente Leeuwarden streeft naar een aantrekkelijke en vitale binnenstad met goede voorzieningen. Een binnenstad waar mensen met plezier wonen, werken, winkelen en recreëren. Een binnenstad die van betekenis is voor de inwoners, maar die ook voor een grotere regio van belang is. Het op peil houden van de kwaliteit van de openbare ruimte en gebouwde omgeving is een belangrijke voorwaarde voor een aantrekkelijke binnenstad. De Prinsentuin en omgeving zijn onderdeel van de binnenstad en dit gebied kent mogelijkheden voor een kwaliteitsimpuls.

AANLEIDING

De Startnotitie Prinsentuin (september 2022) van de Gemeente Leeuwarden geeft aan dat het noodzakelijk is om goed na te denken over het toekomstige gebruik en de inrichting van de Prinsentuin. Maar zelden komen er op een relatief kleine oppervlakte als de Prinsentuin zoveel verschillende gebruikers en belangen samen. Samengevat kan worden gesteld dat de Prinsentuin, vanaf de Westerplantage tot aan de oostelijk gelegen Wissesdwinger een kwaliteitsimpuls nodig heeft met de volgende aandachtspunten:

- Een aantrekkelijk stedelijk historisch stadspark.
- Een prettig leef- en beleavingsgebied.
- Meer aandacht voor cultuurhistorische en monumentale kwaliteiten
- Meer aandacht voor recreatieve mogelijkheden.
- Aantrekkelijker routing met aandacht voor sociale- en verkeersveiligheid.
- Anticiperen op klimaatadaptatie.

Het aantal bezoekers, zowel vanaf het water als dagrecreanten, is de afgelopen jaren toegenomen. De Prinsentuin stond al bekend als wandelgebied voor de Leeuwarder inwoners en groene long voor de inwoners van de binnenstad, maar de verandering van de afgelopen jaren wordt vooral gezien in de jeugd die massaal de Prinsentuin weet te vinden op zonnige dagen. Naast recreatie in de passantenhaven (langs de oevers) en in het groen is de Prinsentuin in het evenementenseizoen het decor van kleinschalige evenementen. Ook kent de Prinsentuin een woonbestemming (één woonhuis in het park en aangrenzende appartementencomplexen aan de Wissesdwinger), een horecabestemming in de vorm van De Koperen Tuin en een cultureel-museale functie (Pier Pandertempel, Pier Pandermuseum, Tresoar en Historisch Centrum Leeuwarden).

Behoud historisch monumentaal karakter

De Prinsentuin is een rijksmonument vanwege de groen-, water- en padenstructuur naar ontwerp van Lucas Pieters Roodbaard in de periode tussen 1821 en 1850. Een groot deel van de bebouwing zijn afzonderlijke rijksmonumenten of gemeentelijke monumenten. Bovendien is de stadsgracht een rijksmonument. De Prinsentuin vormt als historisch stadspark een levendige en uitnodigende plek voor Leeuwarder inwoners en toeristen. Onderdeel van het monumentale karakter is de in het voorjaar bloeiende stinzenplanten en de monumentale bomen. Behoud van dit groen is vooral tijdens evenementen in het voorjaar een uitdaging, doordat bij evenementen veel bezoekers het gras in de Prinsentuin betreden.

Vervanging toilet- en havenvoorzieningen

De toilet- en havenvoorzieningen zijn inmiddels ruim twintig jaar oud en zijn destijds vanuit het project "Binnenstad, Nieuwe stad" aangebracht, mede met hulp van Europese subsidies. De voorzieningen zijn verouderd en niet meer schoon te houden. Bovendien zijn er te weinig toilet- en douchevoorzieningen ten opzichte van het aantal gasten dat gebruik maakt van de haven. Voor recreanten en toeristen die komen recreëren in de Prinsentuin zijn geen toiletvoorzieningen in de directe omgeving aanwezig. De ervaring van de afgelopen jaren laat zien dat dit tot overlast kan leiden op dagen met mooi weer.

Geluidshinder en overlast

Er zijn momenten waarop zowel de recreanten van de passantenhaven als de bewoners van de appartementen hinder ondervinden van de bezoekers. De hinder kan zowel overdag als 's avonds plaatsvinden en bestaat uit onder meer geluidsoverlast, wildplassen, zwerfafval, zwemmen en alcoholgebruik. Daarnaast is er veel verschillend groen in de Prinsentuin aanwezig. Opgaande beplanting heeft effect op de sociale veiligheid (zichtlijnen e.d.). Dit kan vooral in de avond- en nachtelijk uren een onveilige situatie opleveren.

Evenementen

De evenementen in de Prinsentuin worden door een groot publiek zeer gewaardeerd. Tijdens de evenementen is het gebied als evenementenlocatie aangewezen, waardoor het gebruik van alcohol toegestaan is. Op dagen buiten de evenementen om is het soms lastig voor handhavers om het verbod op openbaar gebruik van alcohol te handhaven. Ook ontstaat er onduidelijkheid omdat alcoholgebruik op eigen boot wel is toegestaan.

PLANGEBIED

De Prinsentuin is de gebiedsnaam die voor dit Ontwikkeldkader is gekozen. Het verwijst naar het stadswandelpark van het Leeuwarder Bolwerk, dat in het begin van de 19e eeuw door de bekende tuinarchitect Lucas Pieters Roodbaard (1782-1851) is ontworpen. Het plangebied wordt gekenmerkt door aanwezige historisch ruimtelijke kwaliteiten en een rijkdom aan monumenten en maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht van de binnenstad.

Voor het Ontwikkeldkader is gekozen voor een groter plangebied dan enkel de Prinsentuin: vanaf het Ruiterskwartier met De Harmonie tot en met de Arendstuin bij het Gymnasium.

DOEL

Het Ontwikkeldkader Prinsentuin geeft aan welke ontwikkelingen bijdragen aan de verbetering van

de functionele en ruimtelijke kwaliteit. Het Ontwikkelkader is kaderstellend en geeft richting aan de gewenste ontwikkeling. Het geeft duidelijkheid aan eigenaren, bewoners, belanghebbenden en initiatiefnemers die in het gebied wonen, werken, ondernemen en recreëren. Het doel van het 'Ontwikkelkader Prinsentuin' is ervoor om te zorgen dat:

- Inwoners en bezoekers op een prettige manier kunnen verblijven in de Prinsentuin en met tevredenheid terugkijken op een bezoek aan de Prinsentuin.
- Het gebied een prettige woon-, werk- en leefomgeving blijft voor omwonenden en ondernemers in de directe omgeving.

RICHTING EN FLEXIBILITEIT

Het Ontwikkelkader is geen uitgekristalliseerd toekomstbeeld. Het kader geeft richting als het gaat om de gewenste programmatische en ruimtelijke ontwikkeling, maar biedt ook ruimte voor flexibiliteit.

GEMEENTE INSPIREERT EN FACILITEERT

Het Ontwikkelkader is ook bedoeld om partijen in het gebied te stimuleren tot initiatieven en hen te faciliteren. De rol van de gemeente is daarbij op voorhand niet trekkend maar uitnodigend. Het richt zich op het bij elkaar brengen van partijen en het inhoudelijk op elkaar af stemmen van de initiatieven. De gemeente beoordeelt de initiatieven en verleent de vergunningen. Waar mogelijk kan de gemeente (medel-)investeren in het verbeteren van de leefomgeving.

Op diverse onderwerpen zal de gemeente ook zelf initiator zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om het "verwaarden" van Roodbaard, het realiseren van havenfaciliteiten, het stimuleren van sport en spel, meer biodiversiteit of zorgen voor goede verbindingen.

Plangebied; vanaf het Ruiterskwartier met De Harmonie tot en met de Arendstun bij het Gymnasium (Stadsplattegrond van Leeuwarden, opgemeten door D. Vonk, 1887)

Eerste ideeënsessie

Tweede ideeënsessie

Presentatie tijdens de openbare inloopavond in het gemeentehuis

Openbare inloopavond in het gemeentehuis

Openbare inloopavond in het gemeentehuis

Openbare inloopavond in het gemeentehuis

PROCES EN PARTICIPATIE

In de eerste fase is een inventarisatie gedaan naar de verschillende belangen en behoeften van de verschillende doelgroepen die gebruik maken van de Prinsentuin. Deze inventarisatie is gedaan door middel van individuele gesprekken en een digitale vragenlijst die door bijna 700 mensen is ingevuld. Voortkomend uit vrijwilligers uit onder andere de digitale vragenlijst is de Werkgroep Prinsentuin ontstaan.

Tijdens de eerste ideeënsessie van de Werkgroep Prinsentuin is een kwaliteitenkaart opgesteld en besproken. Op basis hiervan is de werkgroep aan de slag gegaan met de gewenste toekomstige ontwikkelingen, waarbij ook is gekeken naar de majeure opgaven zoals klimaat (water en energie) en maatschappelijke betrokkenheid. Hierbij werd duidelijk waar welke functies, bebouwing, beplanting en eventueel nieuwe verbindingen mogelijk zijn. Vanuit deze sessie is de voorlopige kwaliteiten- en kansenkaart gemaakt.

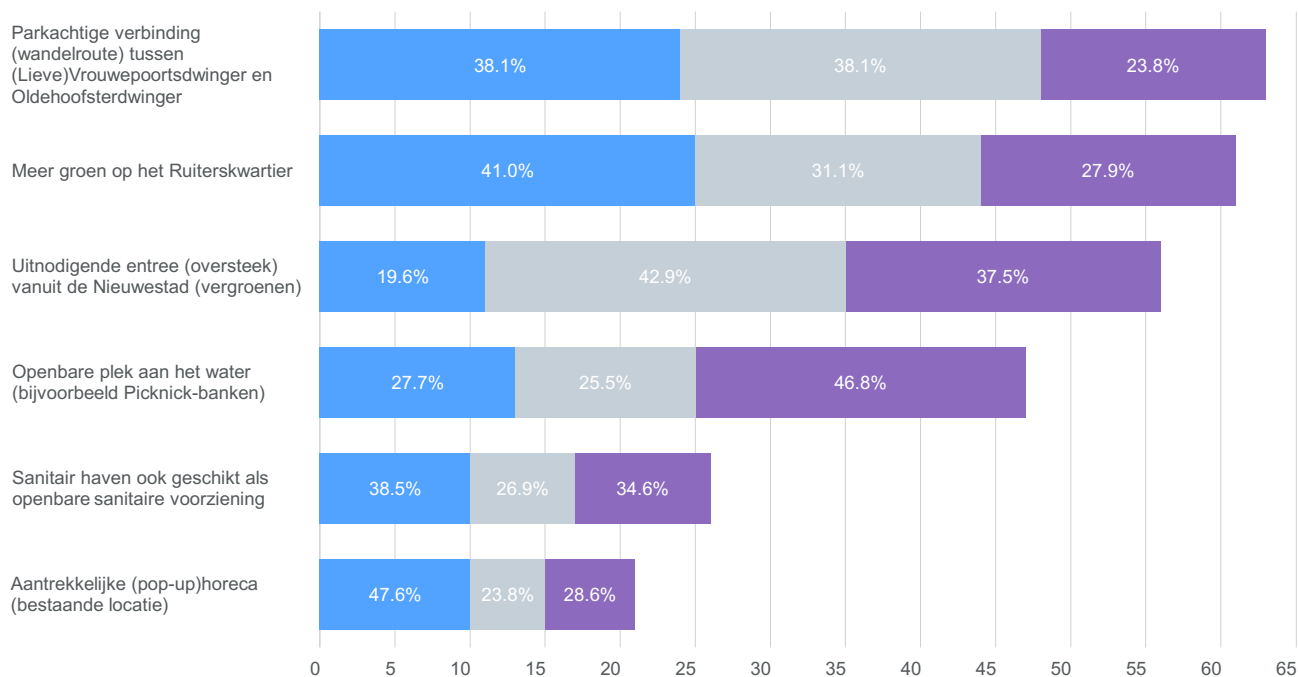
In de tweede ideeënsessie is met de Werkgroep Prinsentuin gekeken naar de criteria voor het afwegingskader bij de ontwikkeling van de eerdergenoemde kansen en ideeën en in welk deelgebied welke functies een plek kunnen krijgen.

Tot slot werden de kansen en ideeën van de Werkgroep Prinsentuin gepresenteerd tijdens een openbare inloopavond in het gemeentehuis. Daarbij kon eenieder nog een reactie en/of aanvulling geven op de kwaliteiten- en kansenkaart. Ook werden er door middel van een digitale enquête nog ideeën opgehaald waarbij een prioritering kon worden gemaakt voor de meest belangrijke en kansrijke ontwikkelingen.

Deze uitkomsten zijn besproken met de projectgroep+, bestaande uit beleidsambtenaren van de verschillende sectoren van de gemeente. Op basis van alle verkregen inbreng is het Ontwikkelkader Prinsentuin opgesteld.

Welke kansen op de kaart vindt u het meest belangrijk?

Top 3

Observaties

Totaal

● Prioriteit 1

● Prioriteit 2

● Prioriteit 3

Uitkomst van één van de vragen uit de digitale enquête

93

2. HUIDIGE SITUATIE

De ruimtelijke (hoofd)structuur van de Prinsentuin, Noorderplantage en Westerplantage komt nog grotendeels overeen met de aanleg uit 1842. Het bolwerk heeft echter wel diverse wijzigingen ondergaan. Het zuidelijke park (Verlaats-, Zuider- en Wirdumerpoortdwinger) is verdwenen en grotendeels bebouwd. Ook het groen aan de noordoostzijde (Hoeksterpoort- en Amelandsdwinger) is verdwenen en vervangen door bebouwing en parkeergarage. De oorspronkelijke aanleg van de Prinsentuin, Noorder- en Westerplantage is nauwelijks veranderd. Nog altijd is de bepalende structuur van water en reliëf herkenbaar aan de hand van de ontwerptekening uit 1842. De hoofdstructuur wordt mede bepaald door het bomen- en heesterbestand. Van het laatste zijn slechts nog enkele groepen aanwezig. Van het bomenbestand zijn nog een aantal monumentale bomen aanwezig die dateren van de aanleg uit de eerste helft van de 19e eeuw. Zoals de platanen, die aan weerszijden van het 'zomerhuis' staan. De karakteristieke Italiaanse populieren zijn niet meer aanwezig. Tijdens het herstelplan dat in 1993 is uitgevoerd zijn vele nieuwe soorten van bomen en heesters in het park aangeplant, die geen onderdeel uitmaken van de historische hoofdstructuur. Op dit moment is door het huidige bomenbestand de afwisseling van open (in de oksels van het voormalige bastions) en besloten (veelal op de hogere delen) niet meer waarneembaar. Hetzelfde geldt voor de heestergroepen. Het zogenoemde bloeiende "Engelse hout" is onderdeel van de tuin geweest maar nu grotendeels verdwenen en vervangen door eigentijdse soorten.

GEBRUIK

Het gebruik van de Prinsentuin is de laatste jaren veranderd. Van het wandelpark met theeschenkerij - een rustgevende plek aan de rand van de binnenstad - is de Prinsentuin een park geworden met een intensief recreatief gebruik, zowel voor de stadsbewoners als voor de recreanten van de passantenhaven die met hun boot in de stadsgracht liggen.

Kaart huidige situatie

1. Historisch Centrum Leeuwarden (HCL)
2. Tresoar en Afûk
3. Voormalig Molenaarshuisje
4. Eysingabank en Beatrixboom
5. Pier Pander Tempel
6. Verzetsmonument
7. Koperen Tuin
8. Pier Pander Museum
9. Kantoor havenmeester
10. Oostelijke entree
11. Orkestscheep

Westerplantage

Prinsentuin

Arendstuin

Beelden huidige situatie (2023)

- 12. Popbunker
- 13. Poort Sint Jobsleen
- 14. Stadstoezicht
- 15. Tournooiveld
- 16. Infirmierie
- 17. Stedelijk Gymnasium
- 18. Prinsessehof
- 19. Obe
- 20. Oldehove
- 21. Harmonie

WATERSPORT

De Noorderstadsgracht is voor de watersport zeer aantrekkelijk. Met meer dan 9000 overnachtingen per vaarseizoen is de Prinsentuin een jachthaven van allure.

STADSWANDELING

De Prinsentuin is opgenomen in de stadswandelroute, welke door de V.V.V. Friesland-Leeuwarden wordt uitgegeven.

ACTIVITEITEN

De belangstelling voor bijzondere activiteiten zoals concerten, markten en dergelijke is zeer groot. Bij deze activiteiten is de Orkestschelp centraal punt. Met name de ruimte (paden en grasvelden) rondom de vijver en het Tournooiveld (veld tussen de vijver en HCL) wordt tijdens evenementen zeer intensief gebruikt.

NATUURWAARDE PRINSENTUIN

De ligging van de Prinsentuin in de binnenstad geeft het park een bijzondere natuurwaarde. Hier moet rekening mee gehouden worden bij recreatie en evenementen. Bij georganiseerde evenementen is ontheffing Wet Natuurbescherming (WNB) van de Provincie nodig. Evenementen zetten zich in voor maatregelen ten behoeve van deze natuurwaarden.

PARKMONUMENTEN EN ORNAMENTEN

De Prinsentuin met de Noorderplantage en Westerplantage wordt beschermd ingevolge de Monumentenwet 1988. De parken maken deel uit van het omwalling- en grachtenstelsel, dat op 28 februari 1967 als samenhangende structuur de officiële status van Rijksmonument kreeg.

Stadsplattegrond van Leeuwarden, opgemaakt door D. Vonk (1887), met hierop weergegeven de huidige bebouwing en wegenstructuur

Westerplantage ca. 1928

Prinsentuin ca. 1830

Arendstuin ca. 1915

Inspiratie uit het verleden

3. KWALITEITSIMPULS

VERGROENEN, VERBINDEN, VERWAARDEN, VOORZIENINGEN

AMBITIES

Kwaliteitsimpuls leefomgeving

Bij het realiseren van een aantrekkelijke binnenstad ligt de nadruk op het vergroten van de kwaliteit van de leefomgeving. Ingezet wordt op het faciliteren van diverse doelgroepen om hier te wonen, werken, ondernemen, recreëren en te verblijven. De Prinsentuin, vanaf het Ruiterskwartier tot aan de oostelijk gelegen Arendstuin kan hierin een kwaliteitsimpuls gebruiken, met de volgende aandachtspunten:

- Een aantrekkelijk stedelijk historisch stadspark.
- Een prettig leef- en belevingsgebied.
- Meer aandacht voor culturele kwaliteit en recreatieve mogelijkheden.
- Aantrekkelijker routing met aandacht voor sociale- en verkeersveiligheid.
- Anticiperen op klimaatadaptatie.

Wonen in een openbaar stadswandelpark

In 1819 gaf koning Willem I de Prinsentuin terug aan de bewoners van de stad, waarna het stadsbestuur een opdracht uitschreef tot herinrichting. Daarmee was Leeuwarden één van de eerste steden in Nederland die een stadspark op de vestingwerken liet aanleggen, een openbaar stadswandelpark voor alle inwoners.

Wonen in een openbaar stadspark betekent dat er sprake is van meerdere gebruikers, met name tijdens zomerse dagen en evenementen. Door de functieverandering van publieke gebouwen naar private appartementen is het noodzakelijk dat er afspraken worden gemaakt met de bewoners over het publieke belang met de daarbij behorende geluids- en gebruiksmogelijkheden.

KWALITEITSCRITERIA

Vergroenen - herinrichting

- Milieu en klimaatadaptatie, bomen en beplanting, schoon en veilig (hittestress en wateroverlast)

Verbinden - fysieke verbindingen omgeving, evenementen

- Gezonde stad, beweging, inspanning en ontspanning

Verwaarden - imago, beheer en behoud

- Leeuwarden, elfstedenstad met een historische bolwerk en voormalige stadhoudelijk hof
- Ambitie voor een aantrekkelijk historisch stadswandelpark. Behouden en waar mogelijk versterken van de cultuurhistorische kwaliteit en identiteit van het stadswandelpark (ontwerpideeën L.P. Roodbaard)

Voorzieningen - jongeren, ouderen, alleenstaanden of gezinnen

- Ontmoetingsplek brede doelgroep
- Toegankelijk voor iedereen

Noordersingel (hoek Stiensersstraat) ca. 1910

Ontwerpideeën van Roodbaard

Aan de hand van zijn ruim dertig ontwerptekeningen is het handschrift van Roodbaard onderzocht. Het geeft inzage in het zogenoemde vorminstrumentarium, het meetkundige gereedschap dat Roodbaard gebruikte om een ontwerp te maken. Het heeft geresulteerd in een overzicht van zes voor hem kenmerkende ontwerpprincipes.

RITME VAN DE INDELING

Bij de indeling van het park gebruikte Roodbaard een middenlijn die haaks staat op het midden van de voorgevel van het zomerhuis. Op de ontwerptekening is deze lijn nog zichtbaar. Hij loopt vanaf het huis over de vijver, langs de brug tot aan de koepel, die in 1830 is gebouwd. Om zijn ontwerp te construeren, maakte Roodbaard gebruik van een zogenoemd maatraster, een raster waarbij de middenlijn als basis diende.

REGELMAAT VAN DE IDEALE LIJN

Aan de hand van dit maatraster construeerde hij glooiende, slingerende, ronde of ovale vormen. Daarbij maakte hij gebruik van cirkelsegmenten die hij vervolgens met vloeiende lijnen tot een geheel ontwierp. Deze fraai vormgegeven 'ideale' lijn laat de hand van Roodbaard als kunstschilder zien.

RELIËF ALS DRIEDIMENSIONAAL DECOR VOOR DE BOUWERKEN EN DE BEPLANTING

Het reliëf, de glooiende oevers langs de waterpartijen en de hoogtes met bouwwerken zijn kenmerkend voor zijn ontwerp. De strakke vestingwallen werden vergraven en vormen nu glooiende gazons. Vanaf de hoge bastions was er vrij zicht over de stadsgracht. Het architectonische effect van bomen is kenmerkend in zijn ontwerpen.

Reconstructie van het ontwerp op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland 2021 (bewerking NO.ORDPEIL)

Zo voegde hij een groepje zuilvormige Italiaanse populieren naast het zomerhuis toe voor een verticaal accent. Als contrast plaatst hij treurwilgen langs de grote vijverpartij. Roodbaard ontwierp gemengde tuinen, die zowel dienden voor lust, de pleziertuinen om te wandelen, als voor het nut, de boomgaarden, moestuinen en perken met tuinbouwgewassen. In het ontwerp voor de Prinsentuin, meer specifiek de Noorder- en Westerplantage, is deze beplanting niet aangegeven.

RUIMTECREATIE

Karakteristiek zijn de vele relatief kleine perken en vele paden in zijn ontwerp. Ze vormen als het ware een labyrinth van heesters en vele solitaire bomen. Roodbaard werkte met het contrast tussen de fijnmazige structuur van vele kleine perken en de lange lijnen van de paden langs de waterkant van het park als verbinding met de grotere open ruimtes. De grote, centraal gelegen vijverpartij en de kleine, oostelijk gelegen vijver werden ten opzichte van de tekening van 1820 in lichte mate vergraven

in afwisselende lobvormige delen. Water werd gecombineerd met hoogteverschillen voor een natuurlijk verloop van de oeverwallen.

RONDWANDELING

Op de buitenflanken van de Prinsentuin en in de omgeving rondom de Noorderplantage heeft Roodbaard langgerekte slingerpaden ontworpen. Deze paden vormen belangrijke beleavingsaders in de relatie met de omliggende omgeving.

RELATIE MET DE OMGEVING

Belangrijk onderdeel zijn de zichtlijnen, die Roodbaard als lijnenbundels op de tekening heeft weergegeven. De bouwwerken, zoals het ovale tuinhuis en de sociëteit, vormen als het ware de tuinsieraden van het park en vormen een interessant aspect tijdens de wandeling.

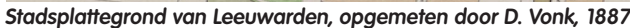
Kwaliteiten- en kansenkaart (Werkgroep Prinsentuin, 2023)

KENMERKEND

water
zwemmen
verbinding stad
groen
ontmoetingsplek
jachthaven
evenementen
wanden
Pier Pander museum
rustpunt
horeca

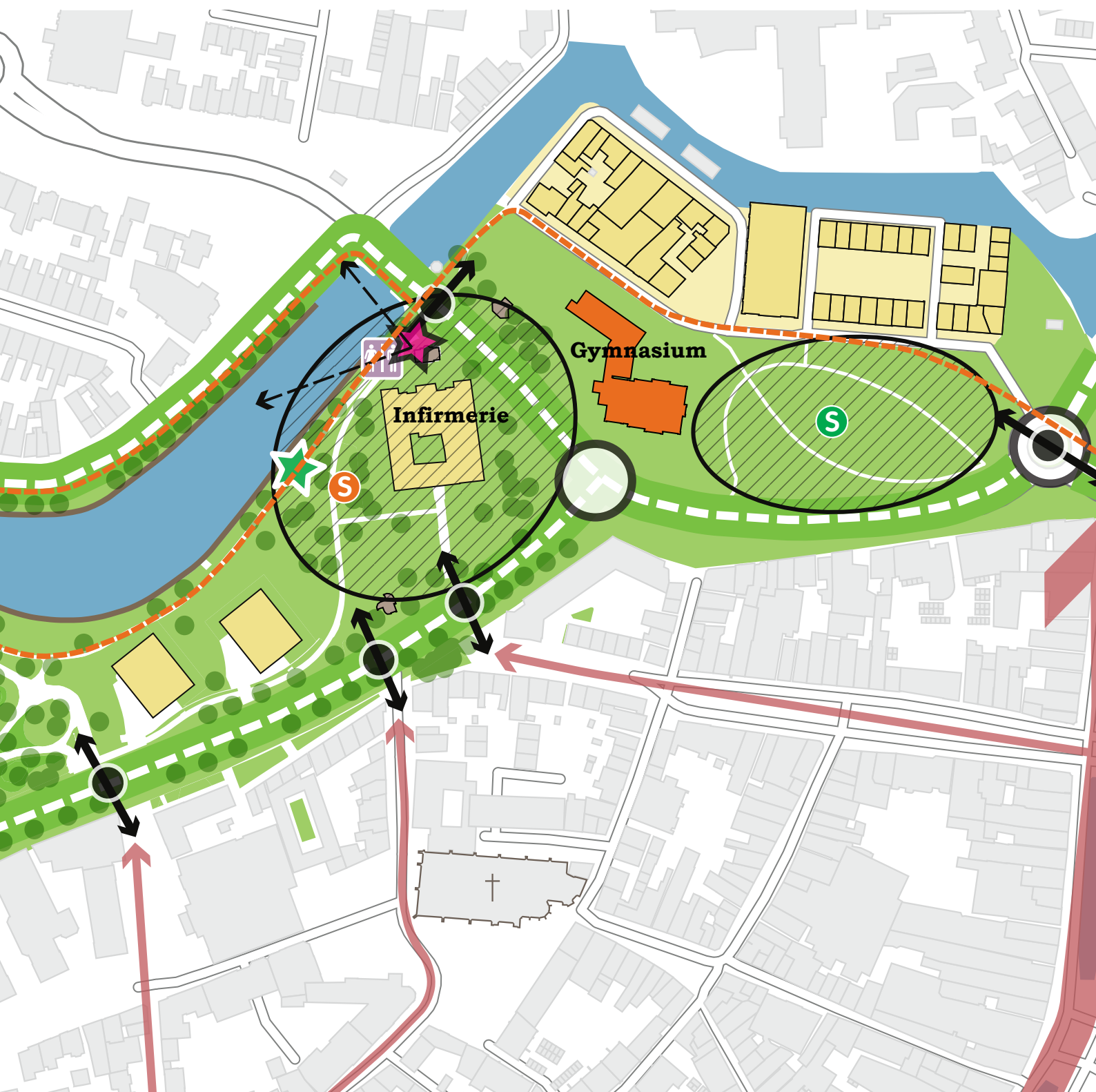
NIET PASSEND

geluidoverlast
sociaal onveilig
fietsenstalling
prullenbakken
handhaving
toiletgebouw
achterkant Tresoor/HCL
inrichting drankgebruik
overlast drukte haven
donker
verbod op alcohol
festivalterrein leeuwarden
eendenkroos vijver
geen politie/handhaving na 22u
verbod zwemmen
toegankelijkheid horeca
connectie noordersingel

De ideeën en kansen van de Werkgroep Prinsentuin zijn vertaald naar een kwaliteiten- en kansenkaart. Stadswandelpark de Prinsentuin is daarbij verdeeld in vier gebieden. Het is een groter gebied dan alleen de Prinsentuin, want de werkgroep heeft vastgesteld dat ook de Wissesdwinger met de Arendstuin, de Vrouwepoortsdwinger en de Noordersingel kansen biedt als onderdeel van een wandelroute. Per deelgebied van het stadswandelpark zijn de kansen vertaald in functies en wat dit ruimtelijk vraagt.

merduntes geulstakjes
 programma's evenementen
 eenheid materialisatie
 zwemtrappen
 verbod muziekboxen
 honden kooispeid
 hippe horeca
 zwanen
 spitsen futchies
 ugeklaktes
 geodien alcohol
 verlos sarienscheuring na 27u
 Groeneweg vergroenen
 aakeren op verguuningspaat
 kleinschalige evenementen
 parkwacht
 betrekken Noordersingel
 zwemmen bij oude Inktpot
 versierb, grunneweg - Donsstraat
 verlichting
 vinder
 leuning & viondepark
 groen Noorderweg
 reccoon
 openbare toiletten
 wisselende tord
 boekmarkt
 evenementen spreiden over stad
 spelgerma's
 zwemmen met venstertijden
 beoording afkruisje beoording
 sonderne planten
 speekken
 viondering 36 km/u
 speeltuistellen
 rike beoording
 fietsenstalling
 verbanding Ringerspark
 grote prullebakken
 hoonpianen vialiteit
 breder fietstpad Groeneweg
 pop-up horeca
 boekmarkt, risscal verhoort
 minder haven lipplaatzen
 groen nringing foodcafe
 terrasses
 klissene muziek geulstakjes

Kwaliteiten- en kansenkaart Wissesdwinger en Arendstuin (Werkgroep Prinsentuin, 2023)

Inspiratiebeeld Wissesdwinger
Verblijfsplek voor jongeren

Inspiratiebeeld Wissesdwinger
Pop-up horeca

Inspiratiebeeld voor Wissesdwinger en Arendstuin

Het Huigpark Leiden. Dankzij inzet van omwonenden is het voorheen saaie park omgevormd tot een fraaie omgeving met extra perken, een buurttuin en ruimte voor sport en spel (foto; Ralph Mens)

Stadsplattegrond van Leeuwarden, opgemeten door D. Vonk, 1887

1. WISSESDWINGER EN ARENDSTUIN

De Wissesdwinger en Arendstuin waren in het verleden onderdeel van het stadswandelpark van het Leeuwarder Bolwerk. Door de inrichting van dit gebied aan te sluiten op ontwerpstijl van de Prinsentuin wordt het stadswandelpark Prinsentuin gevoelsmatig vergroot. Dit biedt kansen voor functies die wellicht niet passen bij het historische park Prinsentuin maar waar wel behoefte aan is. Inrichting en voorzieningen van het gebied bedenken en uitvoeren met bewoners en recreanten. Dat zal zorgen voor maatschappelijk verantwoord ruimtegebruik en sociale controle (zodat iedereen zich eigenaar voelt en op elkaar/gebruik let).

KANSEN VOOR:

Vergroenen

- Groene inrichting Groeneweg en Noorderweg (vergroenen)
- Verbeteren biodiversiteit (flora en fauna)

Verbinden

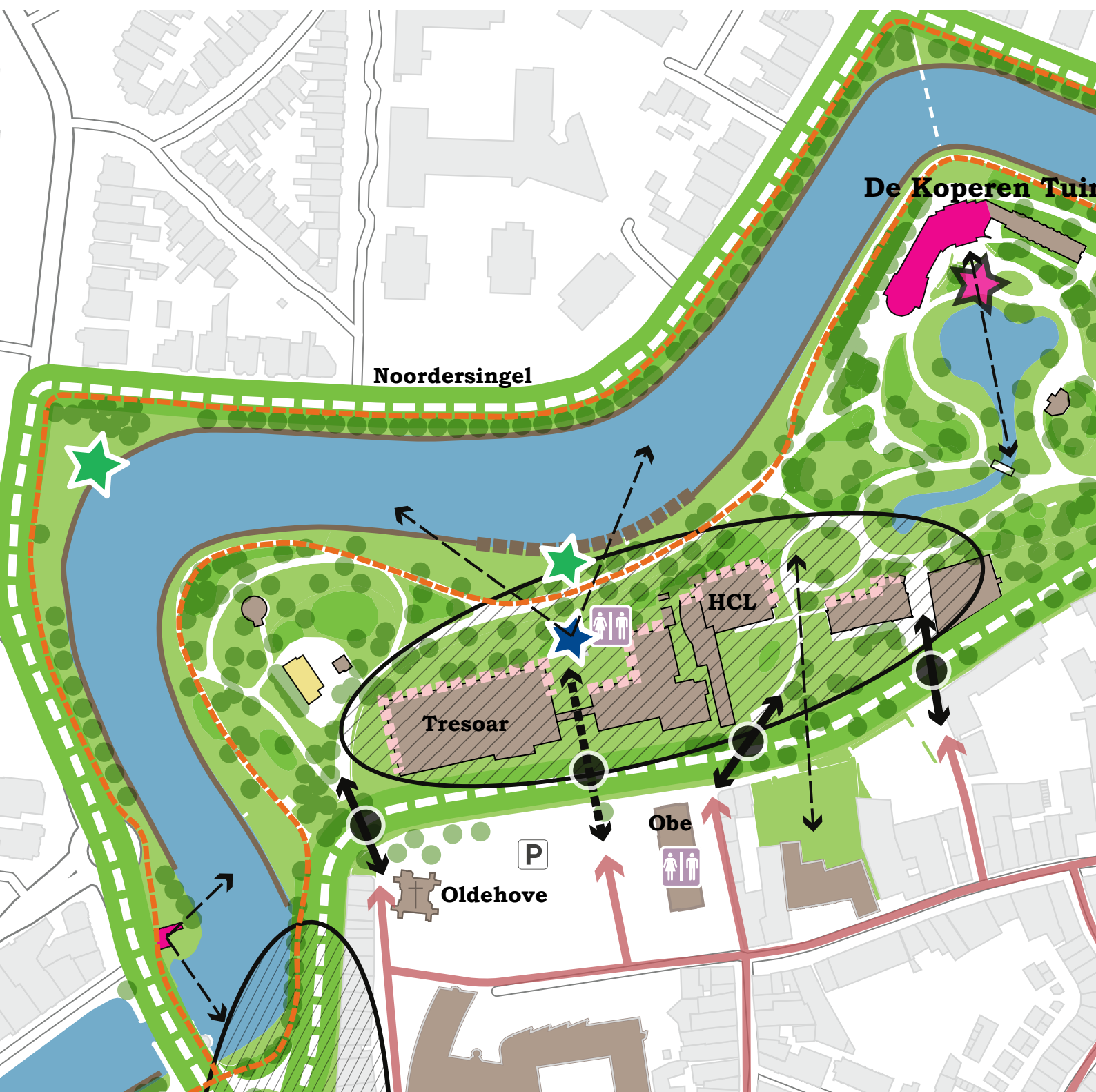
- Openbare plek aan het water
- Uitnodigende entrees en oversteekplaatsen vanuit de stad met plek voor stallen van fietsen
- (pop-up) Horecavoorziening gericht op de stadsgracht in omgeving van de Infirmerie

Verwaarden

- Kwaliteitsimpuls parkinrichting Wissedwinger en Arendstuin (Roodbaardstijl)
*Voorbeeld: Het Huigpark in Leiden als onderdeel van Singelpark Leiden.
 Dankzij inzet van omwonenden is het voorheen saaie park omgevormd tot een fraaie omgeving met extra perken, een buurttuin en ruimte voor sport en spel*

Voorzieningen

- Toegankelijke paden met eenduidige materialisatie (o.a. verbeteren pad langs het water)
- Openbare sanitaire voorzieningen
- Sport en beweegfaciliteiten in de Arendstuin
- Speelvoorzieningen voor de jeugd nabij de Infirmierie
- Verbeteren sociale veiligheid d.m.v. verbeterde openbare verlichting en toezicht
- Verbeteren voorzieningen ter voorkoming van zwerfafval

Kwaliteiten- en kanskaart Prinsentuin en Oldehoofsterdwinger (Werkgroep Prinsentuin, 2023)

Karakteristieke paden en reliëf in de Prinsentuin

Inspiratiebeeld entrees Prinsentuin
Toegangspoort 1900

Verbinding Oldehoofsterkerkhof-Prinsentuin,
doorgang bij Tresoar of HCL

Stadsplattegrond van Leeuwarden, opgemaakt door D. Vonk, 1887

2. PRINSENTUIN EN OLDEHOOFSTERDWINGER

De Prinsentuin en Oldehoofsterdwinger zijn een openbaar stadswandelpark op het monumentale bolwerk van Leeuwarden. Functies en het toekomstige gebruik moeten passen bij de karakteristieke historische kenmerken van dit rijksmonument naar het ontwerp van L.P. Roodbaard in 1842. Belangrijk is het behoud van het openbare karakter.

KANSEN VOOR:

Vergroenen

- Groene inrichting Groeneweg en Boterhoek (vergroenen)
- Verbeteren biodiversiteit (flora en fauna)

Verbinden

- Verbinding Oldehoofsterkerkhof, doorgang bij Tresoar of HCL
- Uitnodigende entrees en oversteekplaatsen vanuit de stad met plek voor stallen van fietsen
- (Pop-up) horecavoorziening/terras aan de vijver bij De Koperen Tuin
- Openbare plek aan het water

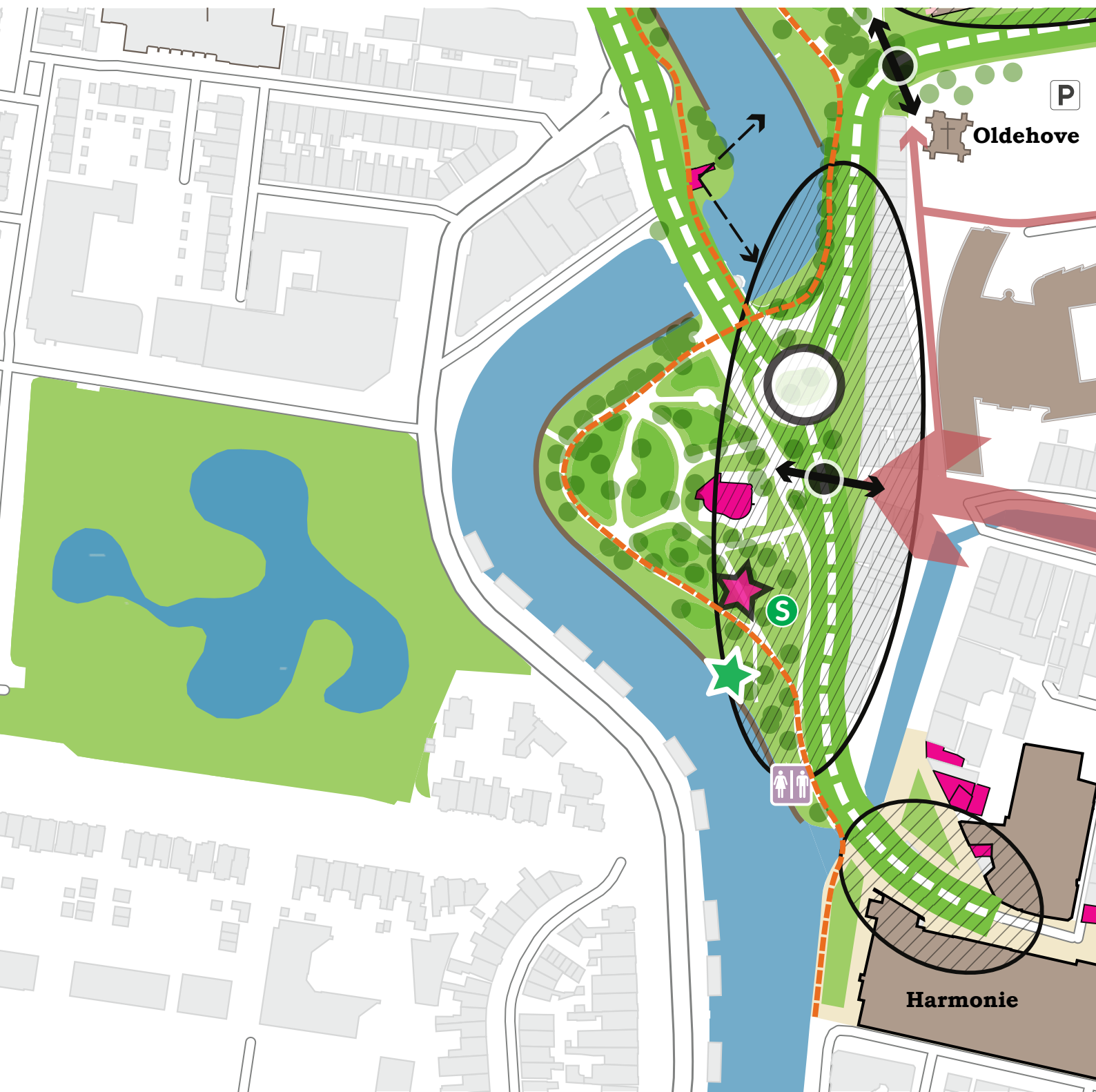
Verwaarden

- Kwaliteitsimpuls (vergroenen) gebied rond Tresoar en HCL - openbaar - meer betrekken bij het park
- Maak voorkanten van de achterkanten bij de stadsgracht, zowel functioneel als ruimtelijk (openheid)

Voorzieningen

- Havengebouw op een betere toegankelijk en zichtbare locatie vanaf het water
- Huidige havengebouw benutten als openbare sanitaire voorziening
- Aanlegvoorziening voor mindervaliden
- Aanlegvoorziening voor roeiboten/kano's
- Toegankelijke paden met eenduidige materialisatie
- Verbeteren veiligheid d.m.v. openbare verlichting en toezicht
- Verbeteren voorzieningen ter voorkoming van zwerfafval

Kwaliteiten- en kansenkaart (Lieve)Vrouwepoortswinger en Ruiterskwartier (Wergroep Prinsentuin, 2023)

Inspiratiebeeld
Aantrekkelijke (pop-up)horeca

Inspiratiebeeld
Plek aan het water (stadstrand)

Inspiratiebeeld vanuit verleden (1925)

Panorama over Westerplantage en -park en
Vrouwenpoortsbrug vanaf de Oldehove

Stadsplattegrond van Leeuwarden, opgemaakt door D. Vonk, 1887

3. (LIEVE)VROUWEOORTSDWINGER EN RUITERSKWARTIER

De (Lieve)Vrouwepoortsdwinger ligt in het verlengde van de Nieuwestad, de winkelstraat van Leeuwarden. Het biedt kansen om vanuit de Nieuwestad een uitnodigende entree te maken. Aansluiting bij het Ruiterskwartier (Harmonie) kan gemaakt worden door dit gebied te vergroenen. Hier begint de stadswandeling over het Groene Bolwerk van Leeuwarden.

KANSEN VOOR:

Vergroenen

- Groene inrichting Westerplantage (vergroenen)
- Groene inrichting Ruiterskwartier (kwaliteitsimpuls)
- Verbeteren biodiversiteit (flora en fauna)

Verbinden

- Parkachtige verbinding (wandelmroute) tussen (Lieve)Vrouwepoortsdwinger en Oldehoofsterdwing
- Aantrekkelijke (pop-up) horeca op bestaande locatie Vrouwepoortsdwinger
- Uitnodigende entree en oversteekplaats vanuit de Nieuwestad met plek voor stallen van fietsen
- Openbare plek aan het water (stadstrand)

Verwaarden

- Kwaliteitsimpuls parkinrichting Vrouwepoortsdwinger (Roodbaardstijl)

Voorzieningen

- Verbeteren sanitaire voorzieningen haven en creëren openbare sanitaire voorzieningen
- Sport en beweegfaciliteiten bij de Vrouwepoortsdwinger
- Toegankelijke paden met eenduidige materialisatie
- Verbeteren sociale veiligheid d.m.v. openbare verlichting en toezicht
- Verbeteren voorzieningen ter voorkoming van zwerfafval

Inspiratiebeeld vanuit verleden (1925)

Panorama vanaf de Oldehove naar het zuiden, richting Ruiterskwartier met Harmonie

Stadsplattegrond van Leeuwarden, opgemeten door D. Vonk, 1887

4. NOORDERSINGEL

De Noordersingel kan meer betrokken worden als route om de Prinsentuin vanaf 'buiten' te beleven. Door een groenere inrichting van het straatprofiel kan de Noordersingel onderdeel zijn van de wandeling rond het stadswandelpark. Op locatie 'Inktpot' heeft in het verleden een badhuis gestaan. Deze plek biedt kansen voor een openbare plek aan het water.

KANSEN VOOR:

Vergroenen

- Groene inrichting Noordersingel. Onderdeel maken van het stadswandelpark

Verbinden

- Wandelpad door het groen of langs het water (rekening houden met de waardevolle en monumentale bomen)

Verwaarden

- Minder parkeerplaatsen (aansluiting waarden stadswandelpark)

Voorzieningen

- Openbare plek aan het water op plaats waar badhuis heeft gestaan (Inktpot)

INKTPOT

In de 'oksel' van de Noorder- en Harlingersingel werd in 1851 een zwembad aangelegd, met opgepompt water. De gemeente was niet scheutig met subsidies en de badinrichting raakte op den duur in verval. De waterkwaliteit ging daardoor achteruit, wat leidde tot de bijnaam 'de inktpot'. Na een handtekeningactie van buurtbewoners is het zwembad ontmanteld. De laatste jaren is het water in de gracht veel schoner geworden en zijn er 's zomer regelmatig zwemmers actief. In de winter zorgde (en zorgt) de gracht voor ander vertier. Er werden kortebaanwedstrijden gehouden om de Gouden Bal en tot 1956 lag de finish van de Elfstedentocht aan de Noordersingel.

(bron: Historisch Tijdschrift Fryslân, mei/juni 2022)

Inspiratiebeeld wandeling Noordersingel (vlonderpad)

4. HANDVATTEN VOOR KWALITEIT

MAATREGELEN VOOR:

Vergroenen

Klimaatadaptatie en biodiversiteit spelen een belangrijke rol in de Prinsentuin en omgeving. Dit kan versterkt worden door gebieden te vergroenen en het herstellen en versterken van de biodiversiteit in het stadswandelpark Prinsentuin. Vergroening heeft een positief effect op de temperatuur in de binnenstad. Meer groen heeft effect op de luchtvochtigheid en zal het hitte-eiland-effect van de binnenstad verminderen.

- Verbeteren biodiversiteit in het stadswandelpark
- Groene inrichting (vergroenen) Groeneweg, Westerplantage, Boterhoek en Noorderweg
- Groene inrichting Noordersingel. Onderdeel maken van het stadswandelpark (Bolwerk)
- Groene inrichting van Ruiterskwartier

Deze maatregelen dragen bij aan de volgende global goals:

- Aanpak van klimaatverandering
- Beschermen en duurzaam gebruik van ecosystemen, bossen en biodiversiteit

MAATREGELEN VOOR:

Verbinden

De identiteit van de Prinsentuin is door betrokkenen genoemd als 'toegankelijk voor iedereen'. Dit houdt in dat de Prinsentuin een rol speelt in het verbinden van diverse doelgroepen. Door stadswandelpark Prinsentuin niet tot het historisch park te beperken maar als een geheel dat loopt van de Arendstuin tot en met De Harmonie/Ruiterskwartier (Stadsbolwerk) wordt verbinding gezocht met de binnenstad. Dit kan bijvoorbeeld door het verbeteren van entrees en oversteekplaatsen, het verbinden van de wandelroute van het stadswandelpark en door voorzieningen te spreiden over het hele gebied en daarmee ook spreiding van de druk op de Prinsentuin.

Verbinden doen we samen. Vanuit de samenleving is er een wens voor plekken aan het water, (pop-up)horeca en meer kleinschalige evenementen.

- Verbinding Oldehoofsterkerkhof, doorgang bij Tresoar of HCL
- Uitnodigende entrees en oversteekplaatsen vanuit de stad met plek voor fietsen
- Parkachtige verbinding tussen Vrouwepoortsdwinger en Oldehoofsterdwinger.
- Openbare plekken aan het water
- (Pop-up) Horecavoorziening/ terras aan de vijver bij de Koperen Tuin.
- (Pop-up) Horecavoorziening gericht op de stadsgracht in omgeving Infirmerie
- Aantrekkelijke (pop-up) horeca op bestaande locatie Vrouwepoortsdwinger.
- Kleinschalige evenementen die toegankelijk zijn voor een groot publiek met een open karakter (bewust niet afschermen met hekken en doeken). Bijvoorbeeld: culturele evenementen, food truck festival en pop/jazz concerten.

Deze maatregelen dragen bij aan de volgende global goals:

- Goede gezondheid en welzijn
- Infrastructuur voor duurzame industrie
- Maak steden en dorpen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam'
- Bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen

MAATREGELEN VOOR:

Verwaarden

Verwaarden betekent het versterken van de identiteit van de Prinsentuin. Dit betekent het behouden en waar mogelijk versterken van de cultuurhistorische kwaliteit en identiteit van het stadswandelpark (naar ontwerp van Roodbaard).

- Toegankelijke paden met eenduidige materialisatie
- Wandeling Stadsbolwerk
- Behouden en versterken parkstructuren
- Behouden en versterken cultuurhistorische kwaliteit Prinsentuin (ontwerpideeën Roodbaard)
- Kwaliteitsimpuls parkinrichting Wissesdwinger, Arendstuin en Vrouwepoortsdwinger
- Kwaliteitsimpuls (vergroenen) gebied rond Tresoar en HCL - openbaar - meer betrekken bij het park, maak voorkanten van de achterkanten (openheid)
- Kwaliteitsimpuls Wissesdwinger en Arendstuin.
- Kwaliteitsimpuls Ruiterskwartier (groene inrichting)

Deze maatregelen dragen bij aan de volgende global goals:

- Beschermen en duurzaam gebruik van ecosystemen, bossen en biodiversiteit

MAATREGELEN VOOR:

Voorzieningen

De voorzieningen in de Prinsentuin passen niet bij het intensief gebruik in de Prinsentuin. Er is onder andere behoefte aan openbare sanitaire voorzieningen voor de dagrecreanten, voorzieningen voor sport en spel, het verbeteren van de paden (toegankelijkheid), betere voorzieningen ter voorkoming van zwerfafval en een vuilwaterstort plek. De openbare veiligheid kan door openbare verlichting en toezicht verbeterd worden.

- Havengebouw op een betere toegankelijk en zichtbare locatie vanaf het water
- Openbare sanitaire voorzieningen op verschillende plekken verspreid over het park
- Verbeteren sanitaire voorzieningen voor havenpassanten
- Sport- en beweegfaciliteiten bij de Vrouwepoortsdwinger en Arendstuin
- Speelvoorzieningen jeugd nabij de Infirmerie (Wissesdwinger)
- Straatmeubilair
- Verbeteren voorzieningen ter voorkoming van zwerfafval
- Aanlegvoorziening mindervaliden
- Aanlegvoorziening roeiboten/kano's
- Toegankelijke paden met eenduidige materialisatie
- Verbeteren sociale veiligheid d.m.v. openbare verlichting en toezicht
- Vuilwaterstort
- Drenkelingentrapjes

Deze maatregelen dragen bij aan de volgende global goals:

- Verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen
- Maak steden inclusief, veilig, en veerkrachtig en duurzaam
- Bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen

NOORDERSINGEL

Het groene bolwerk

**PRINSENTUIN &
OLDEHOOFSTERDWINGER**

Histor

Publieke functies in het

**(LIEVE)VROUWEPOORTSDWINGER
& RUITERSKWARTIER**

Levendig uitloopgebied centrum

Cultuur in een groene

5. DOOR SAMENLEVING VOORGESTELDE WENSEN EN KOPPELKANSSEN MET BELEID

Tijdens het participatieproces is door deelnemers herhaaldelijk aandacht gevraagd voor een aantal onderwerpen die minder goed verenigbaar zijn met of strijdig zijn met vigerend beleid en/ of wet- en regelgeving. Dit heeft als gevolg dat er niet direct uitvoerbare maatregelen mogelijk zijn op deze thema's. Tegelijkertijd zou het participatieproces en de wensen vanuit de samenleving tekort gedaan worden als deze thema's niet in het ontwikkelkader genoemd zouden worden. Daarom is ervoor gekozen om in dit hoofdstuk aandacht te besteden aan de betreffende thema's en de door de participanten genoemde oplossingsrichtingen. Daarnaast worden er een aantal koppelkansen beschreven.

5.1 WENSEN VANUIT DE SAMENLEVING

EVENEMENTEN

Op basis van de huidige Beheersverordening kent de Prinsentuin op jaarbasis 20 eendaagse evenementen met een geluidsniveau van 75 dB. Die 20 evenementen behelzen een deel vaste programmering (10 Prinsentuinconcerten, Koningsdag, Herdenking 4 mei, Bevrijdingsdag, Fries Straatfestival, Sinterklaasintocht). Voor de variabele programmering blijft dan niet veel ruimte over (5) terwijl daar wel behoefte aan is.

De Werkgroep Prinsentuin geeft aan dat er:

- Aandacht is voor een goede balans in het type evenement (muziek, cultuur, kinderen, food) en evenementen die voor een breed publiek geschikt zijn om recht te doen aan de historie van het park dat geschonken is aan de Leeuwarder. De ervaring van gemeente Leeuwarden is dat het huidige aanbod van evenementen in de Prinsentuin deels aansluit bij de wens van de Werkgroep Prinsentuin, maar dat door de druk op de beschikbare evenementendagen de kleinere/ andersoortige evenementen geen plaats krijgen in de Prinsentuin terwijl hier wel behoefte aan is.
- Behoeft is aan uitbreiding van het aantal eendaagse evenementen met kleinschalige evenementen, verspreid over het Stadspark en de mogelijkheden hiervoor te onderzoeken.
- Behoeft is om te werken met een evenementenraad voor het betrekken van belanghebbenden en het verbeteren van de communicatie m.b.t. evenementenbeleid.

Mogelijke oplossingsrichtingen:

- Toepassen van een toetsingskader op basis van seizoenen met als doel de impact van evenementen op seizoensgebonden flora te verkleinen. Provincie (omgevingswet (WNB)) kijkt bij elk evenement mee of vanuit ontheffing maatregelen nodig zijn voor bescherming natuurwaarden;
- Een plus van vijf kleinschalige evenementen als kinderfestivals, foodfestivals, culturele festivals naast de huidige toegestane twintig evenementen en deze plus alleen beschikbaar te maken voor het type evenement waar omwonenden ook geen (geluids)overlast door ervaren en daar ook een meerwaarde zien;
- Duidelijke communicatie over 'vergunningsplichtige evenementen' die binnen de maximale beschikbare evenementendagen vallen en 'overige activiteiten' die omwonenden wel in het gebied zien, maar voor de gemeente niet als vergunningsplichtig evenement meetelt;
- Betrekken van belanghebbenden en het verbeteren van de communicatie m.b.t. evenementenbeleid (bijvoorbeeld omgevingsoverleg/ evenementenraad).

HORECA (ALCOHOLGEBRUIK)

Ervaring vanuit beleid

In de bebouwde kom van de gemeente Leeuwarden en daarmee in de binnenstad en Prinsentuin is een alcoholverbod van kracht en hierop wordt gehandhaafd. Een uitzonderingspositie voor de Prinsentuin brengt het risico met zich mee dat de Prinsentuin wordt gezien als vrijplaats voor het nuttigen van alcohol. Het gedeeltelijk toestaan van alcoholgebruik levert onduidelijkheid op en bemoeilijkt de handhaving. In het verleden is er onduidelijkheid geweest bij het alcoholgebruik van de passanten bij de boot (1 meter vanaf de kade) en bij de bewoners van de Wissedwinger met het wijntje in het gras. Dit heeft discussie opgeleverd. Ook het instellen van tijdsloten kan onduidelijkheid en discussie opleveren. Het toestaan van kleinschalig alcoholgebruik heeft het risico dat het alcoholgebruik uitgroeit tot excessief alcoholgebruik en onbeheersbaar wordt met (ernstige) overlast ten gevolge. Dit is uit eerdere ervaringen gebleken. De ervaring heeft geleerd dat het geheel verbieden van alcoholgebruik beter te handhaven is en ook minder overlast met zich meebrengt. In alle gevallen zal capaciteit benodigd zijn voor toezicht en handhaving door politie, handhaving en inhuur van gastheerschap/beveiliging.

Beleving/ervaring uit de samenleving

Uit de resultaten van de digitale vragenlijst en de sessies met de Werkgroep Prinsentuin komt de wens om binnen de grenzen van de Prinsentuin het nuttigen van alcohol toe te staan. De Prinsentuin is met uitzondering van evenementen openbare ruimte. Alcohol nuttigen in de openbare ruimte is verboden.

In de Prinsentuin wordt in de praktijk door diverse doelgroepen alcohol genuttigd. Passanten op de eigen boot bevinden zich op eigen terrein en mogen op de boot alcohol nuttigen. Bewoners van de Wissedwinger hebben geen tuin of balkon en nuttigen bij mooi weer alcohol in de "tuin" rondom het appartementencomplex. Dagrecreanten in verschillende samenstellingen nuttigen alcohol. Er wordt ervaren dat handhaving vooral bij (grote) groepen plaatsvindt.

De Werkgroep Prinsentuin ziet in de praktijk dat er verwarring ontstaat doordat:

- Op boten in de haven wel alcohol genuttigd mag worden en in het park niet;
- Tijdens evenementen wel alcohol in het park genuttigd mag worden en buiten evenementen niet;
- Dagrecreanten wel alcohol nuttigen, maar er wordt ervaren dat hier niet altijd op gehandhaafd wordt.

Mogelijke oplossingsrichtingen:

- Zorg voor een duidelijk afgebakende evenementenlocatie en terrasbeleid. Alcoholgebruik op evenementen en in horeca is uitlegbaar als dit een afgebakend gebied betreft.
- Duidelijk communicatie naar de samenleving over de wijze van handhaving in het wel/ niet mogen nuttigen van alcohol op verschillende locaties en/ of tijdens evenementen;
- Onderzoeken hoe andere stadsparken met dit thema omgaan;
- Onderzoeken of er binnen het huidige horeca aanbod in de Prinsentuin mogelijkheden zijn om in de vorm van (pop-up)horeca meerdere afnamepunten verspreid over het stadspark heen mogelijk zijn.

ZWEMGELEGENHEID

Zwemmen is in de stadsgracht niet toegestaan op grond van bestaande wet- en regelgeving. Toch wordt er door meerdere doelgroepen gezwommen; op warme dagen door dagrecreanten en jaarrond door groepen openwaterzwemmers (recreatieve sport). Er wordt verschillend aangekeken naar de (on)mogelijkheden van de zwemfunctie, verschillend van niet zwemmen op basis van

openbare orde en veiligheid tot de wens om inwoners in de Prinsentuin wel contact met het water te kunnen laten maken. Zwemmen in open water (Noorder Stadsgracht) komt als wens uit de resultaten van de digitale vragenlijst Prinsentuin. Deze wens komt ook terug in de werksessies met de Werkgroep Prinsentuin. De werkgroep vraagt hierbij wel om een veilige zwemoplossing.

Mogelijke oplossingsrichtingen:

Volgens Duits en Deens voorbeeld is zwemmen toestaan in een afgebakende ruimte, waardoor contact met het water mogelijk is en zwemmers zich niet in de vaarweg begeven;

- Zwemmen toestaan binnen bepaalde venstertijden, waarop er geen vaarverkeer is;
- Zwemmen niet toestaan, maar een kleinschalige plek faciliteren waar contact met het water voor bijvoorbeeld (jonge) kinderen mogelijk is.

Onderzoeken of deze wens op een andere locatie in de gemeente gerealiseerd kan worden.

5.2 KOPPELKANSEN

Ook op andere thema's uit het ontwikkelkader Prinsentuin wordt waar mogelijk de koppeling gezocht met ander gemeentelijk beleid. Een aantal worden hieronder kort toegelicht.

UITVOERINGSPROGRAMMA BINNENSTAD

Begin 2024 heeft de gemeenteraad het Programma Binnenstad vastgesteld. De korte termijnprojecten worden opgepakt. Ook meerdere middellange termijn projecten zijn door het college van b. en w. vastgesteld en worden in juni 2024 in de gemeenteraad behandeld en in het najaar ter besluitvorming voorgelegd. Onder andere het project Ruiterskwartier, het Doeplein, project Speel- en beweegroute en project Vestingroute-waterpoort - waarin havenvoorzieningen, openbare toiletten en een minder valide voorziening worden gerealiseerd - hebben duidelijke koppelkansen met het project Prinsentuin.

MOBILITEIT

De ambitie vanuit het Ontwikkelkader Prinsentuin om de (fysieke) verbinding te maken tussen de binnenstad en de Prinsentuin past bij de ambities van de gemeente Leeuwarden met betrekking tot Mobiliteit. Op dit onderwerp worden de koppelkansen tussen het mobiliteitsbeleid en de Prinsentuin gezocht.

Dat wordt o.a. duidelijk uit de onderstaande opsomming van (beleids)documenten:

- Op 1 november 2022 heeft het college de notitie 30 km binnen de bebouwde kom vastgesteld (zie bijgaande notitie en raadsbrief). De Groeneweg is onderdeel van de binnenring en komt volgens de notitie in aanmerking voor een maximale snelheid van 30 km uur (nu 50 km/uur). Daarop kan op termijn de inrichting met duidelijke veilige en aantrekkelijke oversteeklocaties worden afgestemd.
- Op 6 juni 2023 heeft het college besloten de Startnotitie Beleidskader Mobiliteit vast te stellen en ter bespreking voor te leggen aan de gemeenteraad. In de Startnotitie wordt het vertrekpunt geformuleerd voor de actualisatie van het gemeentelijk mobiliteitsbeleid met een aantal principes:
 - 30 km/u in bewoond gebied, voorrang voor fijnmazig wandelen en fietsen
 - Veilige en beter oversteekbare stadsring, doorgaand autoverkeer via de Haak
 - Centrum place to be, wandelen op 1, zero emissie logistiek, stadsring wordt P-ring
 - Groene en aantrekkelijke binnenstad: straatparkeren naar parkeergarages en P&R-hubs

DIVERS

Daarnaast zijn er diverse connecties en koppelkansen met onder andere het Beleidskader Water, Programma Volhoudbaar en het Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit.

COLOFON

Opdrachtgever:
Gemeente Leeuwarden

In samenwerking met:
Werkgroep Prinsentuin

Adviesteam:
NO.ORDPEIL [landchap.erfgoed](https://www.landchap.erfgoed.nl)

Juni 2024
761 00 402

Gemeente **Leeuwarden**

NO.ORDPEIL
[landchap.erfgoed](https://www.landchap.erfgoed.nl)